

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПАТ "Ш/У "ПОКРОВСЬКЕ"

Анотація. Розглянуто та проаналізовано систему організації обліку дебіторської заборгованості підприємства, процес формування резерву сумнівних боргів та запропоновано документальне оформлення списання безнадійної дебіторської заборгованості.

Аннотация. Рассмотрена и проанализирована система организации дебиторской задолженности предприятия, процесс формирования резерва сомнительных долгов и предложено документальное оформление списания безнадежной дебиторской задолженности.

Annotation. The debtor indebtedness system at an enterprise and the process of forming the reserve of doubtful debts was considered and analysed. Documentary registration of the hopeless debtor indebtedness write-off is offered.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, безнадійна заборгованість.

Сучасний стан дебіторської заборгованості на промислових підприємствах України та сучасні реалії економічного середовища обумовлюють необхідність удосконалення або формування нових критеріїв, напрямів, параметрів, підходів, систем тощо в управлінні дебіторською заборгованістю. Зрозуміло, що незалежно від причин виникнення дебіторської заборгованості уникнути її неможливо. Тому підприємству необхідно шукати способи ефективного управління дебіторською заборгованістю, зокрема вдосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків, організації ефективної та дієвої системи внутрішньогосподарського контролю тощо. Актуальність теми обумовлена тим, що всі підприємства стикаються з проблемою врегулювання дебіторської заборгованості, з непогашенням її дебіторами у встановлені строки.

Мета статті полягає в розгляді системи обліку дебіторської заборгованості на підприємстві. Об'єктом статті є організація обліку дебіторської заборгованості України. Предметом статті виступає облік дебіторської заборгованості на ПАТ "Шахтоуправління "Покровське" (далі – ПАТ "Ш/У "Покровське").

Значну увагу питанню дебіторської заборгованості приділяли такі науковці, як: Голов С. Ф., Кірейцев Г. Г., Белозерцев В. О., Крайник О. П., Клепікова З. В. На підставі їх наукових розробок у статті досліджується облік дебіторської заборгованості на ПАТ "Ш/У "Покровське".

ПАТ "Ш/У "Покровське", раніше відоме як ВАТ "Вугільна компанія Шахта "Красноармійська-Західна № 1" – велике гірничопромислове підприємство у Донецькій області, яке включає власне вугільну шахту та вуглезбагачувальну фабрику. Основна сфера діяльності – підземне видобування кам'яного вугілля [1].

Облік діяльності на ПАТ "Ш/У "Покровське" ведеться згідно з чинним законодавством, інструкціями, нормативно-правовими актами органів державної влади та місцевого самоврядування, а також іншими документами, які регулюють господарсько-фінансову діяльність товариства. Відповідно до Наказу "Про облікову політику" "Ш/У "Покровське" для відображення в бухгалтерському обліку розрахунків з покупцями та замовниками за відвантаженою продукцією, товари, виконані роботи й послуги застосовується рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками". За дебетом рахунку 36 відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори, які підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації. За кредитом – сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу шахти та інші різновиди розрахунків. Сальдо за дебетом рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за отриману продукцію. Найбільшу частку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги складають такі покупці: Філія "Збагачувальна фабрика "Свято-Варваринська" Приватного акціонерного товариства "Донецьксталь-металургійний завод" (54 698 тис. грн), Товариство з обмеженою відповідальністю "Центральна збагачувальна фабрика "Чумаківська" (6 254 тис. грн), ВАТ "Свято-Іллінський машинобудівний завод" (20 090 тис. грн) (дані наведені у фінансовій звітності підприємства) [1].

На підприємстві визначення резерву сумнівних боргів є обов'язковим. Згідно з наказом про облікову політику, величина резерву сумнівних боргів на шахті обчислюється за методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості. Один раз на рік на дату балансу 31 грудня підприємство розраховує резерв сумнівних боргів виходячи з платоспроможності окремих дебіторів. Така методика засновується на аналізі поточної дебіторської заборгованості, яка сформувався з різних причин, у розрізі кожного дебітора на предмет її сумнівності. Підставами для визнання заборгованості дебітора сумнівною можуть бути:

- дані фінансової звітності, яка належить до обов'язкового опублікування;
- дані відносно ліквідації дебітора або відкриття справи про його банкрутство;
- надання претензії дебітору або подання позову про стягнення заборгованості до господарського суду;

інші дані, які підтверджують сумнівність повернення дебіторської заборгованості (акти звірки, листи, дані статистичних та податкових органів та інша претензійна переписка).

На основі проведеного аналізу на підприємстві формується резерв сумнівних боргів на звітну дату та оформлюється "Розрахунок резерву сумнівних боргів" про величину нарахованого резерву [2].

Аналітичний розрахунок резерву сумнівних боргів ведеться на шахті в розрізі боржників та строків непогашення заборгованості. Виключення безнадійної заборгованості з активів виконується одночасно зі зменшенням величини резерву. У випадку недостатності суми резерву сумнівних боргів безнадійна заборгованість списується з активів на інші операційні витрати. Сума покриття раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості включається до складу інших операційних доходів [3].

Сума списаної безнадійної дебіторської заборгованості ведеться на забалансовому субрахунку 071 "Списана дебіторська заборгованість" протягом трьох років з аналітикою у розрізі боржників для спостереження за можливістю її стягнення у випадку зміни майнового положення боржника. Погашення раніше списаної дебіторської заборгованості на підприємстві відображається шляхом збільшення доходу від іншої операційної діяльності та списанням цієї заборгованості з позабалансового субрахунку 071. У кінці звітного періоду залишок невикористаного резерву сумнівних боргів сторнуються шляхом зменшення інших операційних витрат підприємства звітного періоду [2].

Для того, щоб списати безнадійну заборгованість на підприємстві необхідно правильно документально оформити дану операцію. Сьогодні законодавством України не передбачена конкретна форма такого рішення. Тому в статті пропонується форма, яка забезпечила б повне документальне оформлення списання безнадійної заборгованості [1].

Для такої форми були б доречні такі обов'язкові реквізити:

повна назва підприємства-дебітора із зазначенням його ідентифікаційного та індивідуального податкового коду, дати і причини виникнення заборгованості;

повний перелік первинних документів, що підтверджують даний факт;

дата прийняття рішення з обов'язковим зазначенням того, що ця заборгованість повинна обліковуватись не менше трьох років поза балансом (а можна і більше) з часу такого списання для нагляду за можливістю її справляння у випадку зміни майнового стану дебітора; сума заборгованості; підпис керівника і головного бухгалтера; печатка підприємства, установи. Тобто форма мала б такий вигляд (рисунок):

Назва підприємства-дебітора	Ідентифікаційний код. Індивідуальний податковий код	Дата та причина виникнення заборгованості	Перелік первинних документів	Дата прийняття рішення	Сума
1	2	3	4	5	
ВАТ "Свято-Іллінський машинобудівний завод"	34849944	12.2010 Розрахунки за претензіями	Виставлена претензія	05.2012	5 740,90
<p>Керівник підприємства _____ (підпис) _____ (ПІБ)</p> <p>Головний бухгалтер _____ (підпис) _____ (ПІБ)</p> <p style="text-align: center;">М. П.</p>					

Рис. Рішення про списання безнадійної дебіторської заборгованості

Така форма допоможе документально оформити списання безнадійної заборгованості на підприємстві.

Отже, можна сказати, що одним із найважливіших показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, є стан розрахунків з дебіторами. Вивченню цього питання приділяють велику увагу не лише на рівні підприємства – багато нормативно-правових документів, створених на державному рівні, стосуються саме регулювання стану дебіторської заборгованості. Але щоб глибше зрозуміти природу дебіторської заборгованості було досліджено її стан на прикладі підприємства.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Біткіне Є. Г. Облік та аналіз дебіторської заборгованості підприємств: методичні підходи та організація / Є. Г. Біткіне // Управління розвитком. – 2011. – № 7. – С. 23–25. 2. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 24–36. 3. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник / Ф. Ф. Бутинець, О. П. Войналович, І. Л. Томашевська. – [4-те вид.]. – Житомир : ПП "Рута", 2005. – 528 с. 4. Телін С. В. Управління дебіторською заборгованістю в сучасних умовах господарювання / С. В. Телін // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наук. пр. : УЗ-ХТ. Т. 3 / ПДТУ. – Маріуполь, 2011. – С. 102–107.